

Дерев'яно Б. В. Криптовалюта як альтернатива класичній валюті (на прикладі біткойну) / Б. В. Дерев'яно // Міжгалузеві зв'язки цивільного, господарського та трудового права: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 28 вересня 2017 року): [у 2-х част.]. Частина перша. — Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2017. — С. 60—62.

КРИПТОВАЛЮТА ЯК АЛЬТЕРНАТИВА КЛАСИЧНІЙ ВАЛЮТІ (НА ПРИКЛАДІ БІТКОЙНУ)

*Дерев'яно Б.В.,
доктор юридичних наук, професор*

На сьогодні у світі поширено близько двадцяти видів криптовалюти, тобто електронних грошей, емісія яких здійснюється в мережі Інтернет на основі певної формули, а операції, як правило, на засадах анонімності. Найбільшого поширення і популярності отримала криптовалюта біткойн (англ. – Bitcoin або BTC). Її було описано в мережі Інтернет наприкінці 2008 року і розпочато емісію та обіг на початку 2009 року. «Батьком» біткойна була особа, група осіб чи компанія під ім'ям Сатоші (Сатоші) Накамото (Satoshi Nakamoto). На основі спеціальної програми здійснюється поступова емісія біткойнів за формулою геометричної прогресії, спрямованої на зниження обсягів випуску. Розробники програми, рівно як і всі інші особи, могли на початковому етапі придбати біткойни за відносно невисоку ціну (відомий найперший у світі приклад розрахунку біткойнами, коли у травні 2010 року громадянин США Ласло Ханеч придбав за 10 тисяч біткойнів дві піци). Втручатися у діяльність програми розробники та інші особи не можуть.

Ціна криптовалюти, зокрема і біткойна, визначається на основі співвідношення попиту і пропозиції. Спочатку попит на біткойни був невисокий, але від кінця 2016 року до сьогодні вартість біткойна збільшилася у кілька разів і продовжує збільшуватися. Це пов'язано із зацікавленістю біткойном усе більшої кількості потенційних покупців. Ззовні така ситуація нагадує «фінансову піраміду» пострадянської країни 1990-х років. Проте криптовалюта має свої принципи відмінності. «Фінансова піраміда» побудована таким чином, що гроші наступних вкладників є дивідендами вкладників попередніх. А тому емісія цінних паперів у «фінансовій піраміді» повинна будуватися на формулі геометричної прогресії, спрямованої на зростання. У випадку, коли потік вкладників зменшується, – діяльність «піраміди» швидко припиняється. А до цього кількість цінних паперів може бути необмеженою. Емісія біткойнів здійснюється за формулою геометричної прогресії, але спрямованої не на зростання, а на спадання. Максимальна кількість біткойнів не може бути більш ніж 42 млн. одиниць. Попит на біткойни може

Деревянко Б. В. Криптовалюта як альтернатива класичній валюті (на прикладі біткойну) / Б. В. Деревянко // Міжгалузеві зв'язки цивільного, господарського та трудового права: матеріали Веукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 28 вересня 2017 року): [у 2-х част.]. Частина перша. — Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2017. — С. 60—62.

підвищуватися або знижуватися, але виключно під впливом економічного закону формування ціни на основі співвідношення попиту і пропозиції [1, с. 34-35].

НБУ розглядає біткойн як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства [2]. Біткойн як і будь-яка інша криптовалюта нічим реальним не забезпечений і на перший погляд виглядає гірше, ніж будь-яка класична валюта. Проте і офіційна валюта абсолютної більшості країн світу насправді нічим реальним не забезпечена. При цьому валюта економічно розвинених держав насправді може бути менше забезпечена, ніж валюта інших держав. Так, економічно слабкі держави намагаються емітувати нові гроші у кількості, що не перевищує вартість вироблених товарів, виконаних робіт та наданих послуг. Економічно розвинені держави можуть емітувати більшу кількість валюти, оскільки «зайві» гроші можуть викуповуватися іноземцями. Але навіть за умови дотримання паритету між ВВП та кількістю нових грошових купюр з часом кількість грошової маси перевищує загальне багатство країни. На сьогодні лише паперових доларів США більше, ніж товарів, робіт і послуг в усьому світі. Іншими словами, обсяги класичної валюти усіх держав світу є необмеженими, а обсяги криптовалюти, зокрема біткойна, є обмеженими. А тому на схему «фінансової піраміди» більше схожа емісія класичних грошей, аніж криптовалюти.

Отже, державі не вигідний обіг криптовалют, зокрема біткойнів, які мають обмежений обсяг емісії. Часто за біткойни проводяться операції купівлі-продажу зброї, наркотиків та інших речей, виведених із загального господарського обігу. І з цим держава повинна боротися. Одна із основних ознак криптовалюти – анонімність операцій призводить до уникнення їх учасниками оподаткування, а відповідно – до недоотримання грошей бюджетом. Проте основними причинами заборони багатьма державами обігу криптовалюти є неможливість контролю її емісії і ризик падіння попиту на класичну валюту, що емітується державою. Конкуренцію криптовалюти може скласти лише національна валюта, забезпечена певними цінностями. Наприклад, держава може повернутися до скасованого майже в усьому світі золотого або срібного стандарту. Але це дуже дорого і державі треба мати значні запаси дорогоцінних металів. Інший варіант поведінки держави можна схарактеризувати висловом «якщо певне явище неможливо перемогти, то його треба

Деревянко Б. В. Криптовалюта як альтернатива класичній валюті (на прикладі біткойну) / Б. В. Деревянко // Міжгалузеві зв'язки цивільного, господарського та трудового права: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 28 вересня 2017 року): [у 2-х част.]. Частина перша. — Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2017. — С. 60—62.

очолити». Тобто держава може заборонити своїм резидентам проведення будь-яких операцій із наявними видами криптовалюти, зокрема із біткойнами, запровадивши натомість нову власну криптовалюту. Однак у цьому випадку держава також не зможе контролювати емісію нової криптовалюти. Єдине, що вона зможе, так це придбати значну кількість одиниць нової валюти при першій емісії за відносно невеликі гроші в надії, що на неї буде значний попит і підвищиться ціна. А для сприяння зростанню попиту на власну криптовалюту доцільно у місцях ділової активності в межах країни (а краще і за її межами) встановити термінали, розраховані на купівлю криптовалюти за готівкові гроші і навпаки. При цьому ще більш ефективним буде залучення значної кількості фахівців-консультантів, які знаходитимуться в одному приміщенні із терміналами і допомагатимуть громадянам у здійсненні операцій купівлі-продажу (для прикладу, це можуть бути приміщення обласних відділень НБУ і великих комерційних банків, а фахівці-консультанти – економістами або касирами). У випадку проведення операцій із купівлі-продажу криптовалюти, укладання угод із розрахунку криптовалютою через державні термінали, держава зможе заробляти свій відсоток від операції і автоматично забирати суми податків. Але у будь-якому випадку і для запровадження нової криптовалюти, і для оподаткування операцій із нею, і для організації реєстру власників криптовалюти потрібна значна кількість високоякісних програмістів.

Література:

1. Деревянко Б. В. Ризики здійснення операцій з криптовалютою (біткойнами) громадян і суб'єктів господарювання України / Б. В. Деревянко // Форум права: електрон. наук. фахове вид. – 2017. – № 3. – С. 33–39. – URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_3_8.pdf
2. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin : Роз'яснення Національного банку України від 10 листопада 2014 року [Електронний ресурс] / Національний банк України // Національний банк України: сайт. — Режим доступу : https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=11879608